

BIJZONDERE WAARNEMINGEN EN VONDSTEN

Mosklokjes in bloempotten

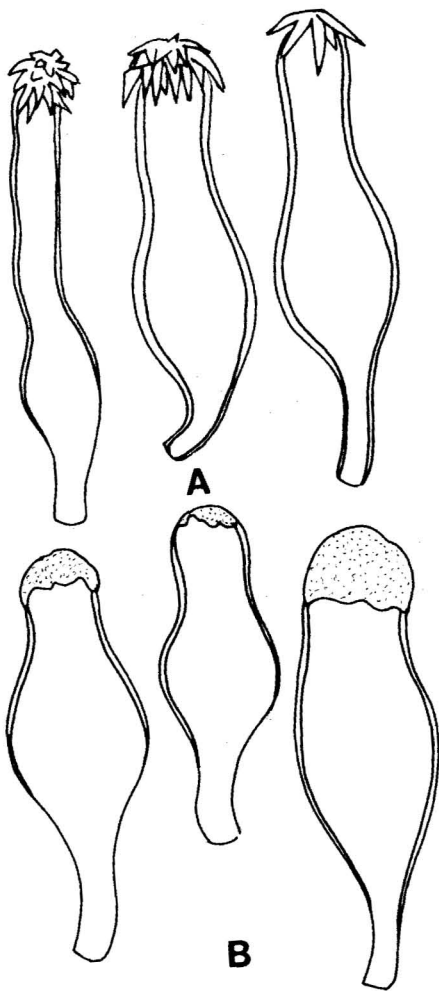
Arnolds, E. 2004. *Galerina heimansii* and *G. nana* in flower pots. *Coolia* 47(2): 91-92.

In het voorjaar van 2002 kocht ik in een tuincentrum in Beilen een rijk bloeiende Japanse azalea (*Rhododendron obtusum*) ter verfraaiing van de helling langs mijn tuinvijver. Mijn verbazing was groot toen ik de kluit uit de pot wilde halen. In het gaatje onderin de pot groeide namelijk een kleine, roodbruine plaatjeszwam. Door een sterke kromming van de steel had het paddestoeltje kans gezien om op deze onmogelijke groeiplaats zijn hoed toch in horizontale positie te krijgen. Desondanks kunnen we ons over de verspreiding van de sporen door de wind onder een bloempot niet al te veel illusies maken.

Het vruchtlichaam had een sterk gestreepte hoed van 4 mm breed met duidelijke umbo en de steel was 10 mm lang. Duidelijk een Mosklokje (*Galerina*). Microscopisch onderzoek gaf direct uitsluitsel over de identiteit, want de sneden en vlakken van de lamellen waren dicht bezet met grote, dikwandige cystiden, waarvan de top bedekt was met een slijmkapje (Fig. 1B). Dat is een uniek kenmerk van het Elzenmosklokje (*Galerina heimansii*), oorspronkelijk beschreven door Willy Reijnders van venige grond onder elzen en berken in moerasbos van het Naardermeer (Reijnders, 1959). De soort werd door hem beschouwd als een voorjaarspaddestoel die typisch zou zijn voor moerasbossen. Mijn bloempotvondst werd eveneens in de lente gedaan en in de potgrond van azalea's wordt veel turfmolm verwerkt, zodat er ook enige overeenkomst in substraat bestaat. Al kan men een bloempot natuurlijk geen moerasbos noemen. Inmiddels is het Elzenmosklokje evenwel ook op rottende boomstronken gevonden in veel drogere biotopen én in het najaar. In november 2001 vond ik bijvoorbeeld een tiental vruchtlichamen op een sterk vermolmd eikenstronk in mijn eigen tuin. Watling & Gregory (1993: 56) vermelden in hun revisie van *Galerina* dat de soort in Groot-Brittannië ook bekend is van dennenschors, uit tuinen en kassen. Terzijde moet worden opgemerkt dat *Galerina heimansii* met hun tabel niet te determineren is aangezien hij wordt uitgesleuteld onder de soorten zonder pleurocystiden, terwijl die overduidelijk aanwezig zijn en zelfs met een goede loupe al zichtbaar zijn. In hun beschrijving noemen Watling & Gregory de pleurocystiden overigens wel.

Het Elzenmosklokje staat te boek als een zeldzame soort (Nederlandse Mycologische Vereniging, 2000) die bovendien sterk achteruit is gegaan. Op de Rode Lijst staat de soort als ernstig bedreigd (Arnolds & Van Ommering, 1996). Vermoedelijk is de soort minder zeldzaam dan verondersteld, want macroscopisch is er weinig bijzonders aan te zien. En wie neemt er systematisch Mosklokjes mee naar huis voor microscopisch onderzoek?

Op Nieuwjaarsdag 2004 werd ik weer verrast door een Mosklokje in een bloempot, deze keer op sterk humeuze potgrond bij een jonge boomvaren (*Dicksonia antarctica*) die we hadden meegebracht van een reis naar de Azoren en nu in een tamelijk koele kamer overwinterde. Opnieuw een betrekkelijk nietszeggend, oranjebruin paddestoeltje met een hoed van 10 mm breed en een steel van $20 \times 1,5$ mm, bezet met wat witte velumrestjes. De microscoop bood weer direct uitkomst. Ook de lamellen van dit vruchtlichaam hadden dikwandige cheilo- en pleurocystiden, maar nu gekroond door een wirwar van lange, spitse kristallen (Fig. 1A). Daaraan is het Kristalmosklokje (*Galerina nana*) direct te herkennen.



Deze soort vormt samen met het Elzenmosklokje binnen het geslacht *Galerina* de sectie *Inocybeoides*, zo genoemd naar de overeenkomst van hun cystiden met de dikwandige cystiden van veel Vezelkoppen. Ook het Kristalmosklokje wordt door Watling & Gregory (1993) overigens ten onrechte uitgesleuteld bij de soorten zonder pleurocystiden.

Het Kristalmosklokje is in ons land vrij zeldzaam (Nederlandse Mycologische Vereniging, 2000), maar wijd verspreid en aanmerkelijk algemener dan het Elzenmosklokje. Hij staat niet op de Rode Lijst. Het Kristalmosklokje groeit gewoonlijk op humeuze grond en strooisel op voedselrijke plaatsen binnen en buiten het bos, ook wel op sterk verrot hout. De soort komt bijvoorbeeld opvallend vaak voor in sparrenbosjes op voormalige akkers in de veenkoloniën (zie elders in dit nummer). Smith & Singer (1964: 341) vermeldten al het voorkomen in kassen en bloempotten. Deze auteurs veronderstellen zelfs dat het Kristalmosklokje alleen in de tropen in natuurlijke habitats voorkomt.

Figuur 1. A. Kristalmosklokje (*Galerina nana*), pleurocystiden, x 1000; B. Elzenmosklokje (*Galerina heimansii*), pleurocystiden, x 1000.

Literatuur

- Arnolds, E. & Van Ommering, G. 1996. Bedreigde en kwetsbare paddestoelen in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. IKC Natuurbeheer, Wageningen.
- Nederlandse Mycologische Vereniging. 2000. Verspreidingsatlas Agaricales. Kaartenbijlage Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Nederlandse Mycologische Vereniging, Baarn.
- Reijnders, W.J. 1959. On a vernal marsh *Galerina*. Persoonia 1: 165-168.
- Smith, A.H. & Singer, R. 1964. A monograph on the genus *Galerina* Earle. Hafner, New York, London.
- Watling, R. & Gregory, N.M. 1993. Cortinariaceae p.p. British Fungus Flora 7. Royal Botanic Garden Edinburgh.